

Enligt sändlista

Bildande av naturreservatet Dalen-Hökolsberget i Rättviks kommun

Beslut

Rättviks kommun beslutar med stöd av 7 kap 4 § miljöbalken att förklara det område som avgränsats på bifogad beslutscharta, bilaga 1, som naturreservat. Reservatets slutliga gränser utmärks i fält. Reservatets namn ska vara Dalen-Hökolsberget.

Uppgifter om naturreservatet

Namn	Dalen-Hökolsberget
Kommun	Rättvik
Län	Dalarna
Läge	1 km söder om Rättviks samhälle
NVR-id	2014967
Naturgeografisk region	28 b Sydligt boreala kuperade områden
Fastigheter	Lerdal 47:22 (ej slutförd) m fl Gärdebyn 28:21 (ej slutförd) m fl
Areal	52 ha
Förvaltare	Rättviks kommun

Nordvästra delen av reservatet, delområde 1, utgörs huvudsakligen av lövskog. Den nordvända sluttningen är mycket fuktig och bördig. En bäckravin kallad Dalen är ett välbesökt område, särskilt på våren. Längre upp mot Hökolsberget övergår lövskogen i senvuxen granskog (delområde 2). Ytterligare uppgifter om området finns i bilaga 2, skötselplanen.

Syftet med naturreservatet

Syftet med naturreservatet är både att gynna friluftslivet och att skydda naturvärdena i området.

Naturreservatet ska utgöra en lugn och rofylld plats. Det ska vara lätt framkomligt längs stigar och finnas rastplatser på attraktiva ställen längs stigarna. Naturen ska vara varierad med lövskog, barrskog, öppna ytor och utsiktsplatser. Reservatet ska huvudsakligen vara till för besökare som kommer till fots, såväl enskilda besökare som grupper. Särskild hänsyn ska tas till barnens behov.

Delområde 1 består huvudsakligen av lövskog och ska bibehållas som lövskog. För att den inte ska övergå till granskog krävs att uppväxande gran tas bort. Närmast bymiljön ska reservatet skötas både med hänsyn till natur- och friluftslivsvärdena samt med hänsyn till närmaste bebyggelse och angränsande åkerbruk. En successiv övergång till granskogen på Hökolsberget ska eftersträvas.

Lövskogen ska vara varierad. Med det menar vi att träd- och buskskiktet ska vara artrikt, det ska finnas god tillgång på grova lövträd, hålträd samt grov död ved. Det ska finnas en variation av solbelysta och skuggiga partier. De ännu öppna ytorna bör fortsätta att hållas öppna, och även utökas till gamla åkergränser, för att få variation i området för besökaren och för naturvärdena. I den nedre delen av Dalen bör området vara mer öppet än längre upp i lövskogen och en riktad skötsel för att uppnå detta krävs. Denna del kan iordningställas som hagmark om det inte strider mot friluftslivsvärdena och om tillgången på lämpliga betesdjur kan säkras.

Delområde 2 består av en äldre naturskog där gran dominerar. Målet är att denna får utvecklas fritt och utgöra ett bra exempel på en grandominerad barnnaturskog. Hyggen och ungskog får skötas för att påskynda utvecklingen till naturskog.

Skälen för beslutet

Motiv till skyddsform

Områdets höga natur- och rekreationsvärden motiverar att området skyddas mot framförallt avverkning och exploatering. Naturreservat är den enda skyddsform som är aktuell då områdets areal är för stor för biotopskydd.

Planbestämmelser

Området ligger inom riksintresseområde för friluftslivet, Siljansområdet. Reservatsområdet ingår delvis i ett större område som i översiktsplanen angetts som intressant för framtida tätortsutveckling. Det står vidare i översiktsplanen att det är av stor vikt att hänsyn tas till närboendes och allmänhetens behov av sammanhängande naturstråk från byarna i sluttningen upp mot skogsmar-

ken. Översiktsplanen antogs 1992 och området naturvärden har huvudsakligen uppmärksammats efter det. Översiktsplanen håller på att revideras. Inga detaljplaner berör området.

Miljömål

Bildandet av detta reservat bidrar till att uppfylla miljömålet ”Levande skogar” samt innebär skydd av en prioriterad naturtyp ”Sena lövsuccessioner på frisk mark” enligt ”Strategi för formellt skydd av skog i Dalarnas län”.

Intresseprövning

Enligt 7 kap 25 § MB ska hänsyn tas till enskilda intressen. En inskränkning i enskilds rätt att använda mark och vatten får inte gå längre än som krävs för att syftet med skyddet ska tillgodoses. Föreskrifterna under A har utformats så att de förbjuder åtgärder som påtagligt kan skada området värden samtidigt som de tillåter att viss verksamhet kan fortsätta, t ex skötsel av skidspår, nyttjande av körväg och gamla vattentag samt underhåll av befintliga el- och telekablar. Leksand-Rättvik Elnät AB har en högspänningskabel som går genom delområde 1 samt en lågspänningskabel som ligger i reservatsgränsen parallellt Dyrsmedsgatan. Körvägen nyttjas för transporter av t ex ved samt av skoterförare för att åka ut till skoterleden som går i kraftledningsgatan. Föreskrifterna har också utformats så att förvaltaren kan ge tillstånd till mindre ingrepp såsom att ta ner träd direkt intill tomter mm. Genom detta har kommunen öppnat för att enkelt kunna hantera sådana önskemål samtidigt som en bedömning görs i varje fall om det strider mot reservatets syften.

Enligt uppgifter från Rättviks södra viltvårdsområde så sker ingen jakt närmare fast boende än cirka 300 meter, d v s det sker i princip ingen jakt i delområde 1. Vid älgjakten drivs viltet bort från bebyggelsen mot kraftledningsgatan som ligger öster om reservatsgränsen, där jakten sker. Siktgator och jaktorn förekommer inte i reservatet. Inga kända konflikter finns mellan friluftsliv och jakt. Med hänvisning till områdets ringa storlek och att jakt idag bara förekommer i begränsad omfattning, har kommunen bedömt att jakten inte behöver regleras i reservatet. För att inte onödigtvis försvåra utövandet är det, enligt föreskrift A7, tillåtet att framföra motordrivet fordon i samband med uttransport av fällt vilt med fordon som inte ger mark- eller vegetations-skador.

Motiv till föreskrifter för allmänheten

Föreskrifterna under C, som gäller regler för allmänheten, begränsar ett fåtal områden utöver vad som gäller enligt allemansrätten. Det ska vara tillåtet att plocka blommor, bär och svamp i reservatet. Det ska också vara tillåtet att ta döda grenar och bygga kojor etc. Däremot får man inte skada grov död ved då den är viktig för många organismer. Man får inte heller skada växande

träd och gräva upp växter då det riskerar att skada de värden som reservatet är till för att skydda. Eldning får bara ske på anvisad plats för att minska risken för eldsvådor och skador på känslig natur/berghällar.

Ridning förekommer i reservatet och åstadkommer markskador. Idag är det inga problem med cykling i reservatet men cykling i terrängen kan åstadkomma markskador. Av det skälet får ridning och cykling endast ske på därför markerade leder. I skötselplanen anges lämpliga leder.

Enligt föreskrifterna är det förbjudet att lägga ris och kompostmaterial inom reservatet. Eftersom reservatet ligger intill bebyggelse finns det en uppenbar risk att ris och kompostmaterial läggs i reservatet, och i nästa skede annat skräp. Det kan vara oklart om ris och kompostmaterial klassas som nedskräpning enligt miljöbalken varför vi valt att ha en föreskrift om detta.

Föreskrifter för Dalen-Hökolsbergets naturreservat

Med stöd av 7 kap 5,6 och 30 §§ miljöbalken föreskriver kommunen att följande ska gälla inom reservatet.

A. Föreskrifter enligt 7 kap 5 § miljöbalken om inskränkningar i rätten att använda mark- och vattenområden

Det är förbjudet att

1. uppföra byggnad eller anläggning,
2. anlägga väg,
3. anlägga luft- eller markledning, stängsel eller hägnad,
4. gräva, schakta, utfylla, tippa, dika, dämna, anordna upplag eller på annat sätt skada/påverka mark och vatten,
5. avverka eller utföra annan skogsvårdsåtgärd,
6. ta bort eller upparbeta dött träd eller vindfälle,
7. framföra motordrivet fordon annat än i samband med uttransport av fällt vilt med fordon som inte ger mark- eller vegetationsskador, i samband med skötsel av skidspår eller på körväg enligt kartbilaga,
8. använda/sprida gödsel, kalk eller bekämpningsmedel.

Ovanstående föreskrifter skall inte utgöra hinder för:

- * förvaltaren att utföra de åtgärder som erfordras för reservatets vård och skötsel,
- * kommunen att anlägga väg och annan infrastruktur längs en cirka 10 meter bred korridor i ett ungefärligt läge mellan delområdena,
- * ägare och nyttjare av vattentag att fortsätta använda befintliga vattentag,
- * underhåll av befintliga el- och telekablar.

Förvaltaren får ge tillstånd till mindre arbeten för teknisk försörjning, underhåll av vattentag, borttagande av träd och buskar intill tomter samt uppsättning av stängsel för djurhållning om det inte strider mot reservatets syften.

B. Föreskrifter enligt 7 kap 6 § miljöbalken om förpliktelser för ägare och innehavare av särskild rätt till fastighet att tåla visst intrång

Ägare och innehavare av särskild rätt skall tåla att följande anordningar utförs och att följande åtgärder vidtas;

1. utmärkning av reservatet, uppsättning av informationstavlor samt anläggning och underhåll av leder, rastplatser, parkeringsplatser och andra anläggningar för friluftslivets behov,
2. röjning, gallring, plockhuggning och övrig skötsel enligt skötselplanen,
3. genomförande av undersökningar.

C. Föreskrifter enligt 7 kap 30 § om rätten att färdas och vistas inom reservatet samt om ordningen i övrigt

Det är förbjudet att

1. skada växande eller döda träd,
2. gräva upp växter,
3. elda annat än på anvisad plats,
4. framföra motordrivet fordon annat än på körvägen enligt kartbilaga,
5. rida eller cykla annat än på därför markerade leder,
6. lägga ris och kompostmaterial inom reservatet.

Fastställelse av skötselplan

Med stöd av 3 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken mm fastställer kommunen bifogad skötselplan, bilaga 2.

Ärendets beredning

I samband med nyckelbiotopsinventeringen 1994 uppmärksammades granskogens höga naturvärden på Hökolsberget. Området på cirka 20 ha var avverkningshotat. Kommunen sökte statsbidrag för reservatsbildning men fick nej. Två mindre skifte avverkades. Skogsstyrelsen skyddade 2001 återstående gammelskog med biotopskydd.

Dalen hade sedan länge varit ett populärt utflyktsmål och närreklamationsområde. I samband med nyckelbiotopsinventeringen uppmärksammades även bäckravinsens och lövskogens naturvärden. År 1996 överfördes markområdet

vid Dalen från kommunen till Rättviks Naturvårdsfond. Rättviks Naturskyddsförening arbetade för att få ett säkerställande av ett naturområde från Dalen till Hökolsberget.

År 1999 fattade kommunstyrelsen beslut om att arbeta vidare för att bilda ett naturreservat från Dalen till Hökolsberget. En preliminär avgränsning och beskrivning gjordes av området och 2004 sökte kommunen 50 % statsbidrag för markåtkomsten vilket beviljades. Samtidigt beviljades lokala naturvårdsbidrag (LONA-bidrag) för arbetet med att bilda och iordningställa reservatet. En referensgrupp med kommunen, Skogsstyrelsen, Naturskyddsföreningen, samfällighetsföreningarna och Friluftsförbundet bildades 2005 och hade inledningsvis 3 möten. Gruppen utökades i början av 2010 med Lerdals och Gärdebyns bystugeföreningar och ska fortsätta att träffas efter reservatsbeslutet för att diskutera bl a skötseln.

År 2006 fattade kommunstyrelsen beslut om vilket område man ville gå vidare med för markåtkomst samt avsatte medel för sin del. Området minskades i nordöstra delen av delområde 1 eftersom man inte ville ta ställning till markanvändningen där. Man beslutade även att man ville ha en korridor för infrastruktur genom området. Med infrastruktur avsåg man väg och annan infrastruktur. I beslutet angavs läget till förlängningen av Wallenkampfvägen längs den gamla körvägen. För att inte låsa läget har föreskrifterna utformats så att väg och annan infrastruktur kan förläggas ungefär mellan de båda delområdena där även körvägen är ett tänkbart alternativ. Påverkan på naturvärdena bedöms bli som minst där reservatet är som smalast mellan delområdena, d v s nedanför den gamla granskogen i delområde 2 men ovanför den fuktiga lövskogen i delområde 1.

Vi har valt att inkludera biotopskyddsområdet i naturreservatet. Anledningen är att det är tydligare om hela området har samma skyddsform, föreskrifter, skötselplan och förvaltare. Det blir också tydligare när information och vägvisare tas fram. Biotopskyddsbeslutet gäller dock fortfarande. Skogsstyrelsen har i sitt remissvar angett att förslaget till naturreservatets skötselplan stämmer väl överens med biotopskyddet. Om naturreservatets skötselplan ändras i framtiden måste kontakt tas med Skogsstyrelsen.

Sedan slutet av 2006 har värdering av marken samt förhandling med markägare pågått. Kommunen äger nu huvuddelen av marken. Överenskommelse om intrångsersättning är skriven med en markägare. Uppgörelse saknas för två mindre skiften i den nedre delen av Dalen intill bebyggelsen.

Hösten 2009 skickades reservatsförslag och skötselplan ut på remiss. Remissvar som har inneburit mer väsentliga ställningstaganden kommenteras nedan:

- * Markägarna till Lerdal 20:13, i den nedre delen av Dalen, ville att reservatsgränsen ändrades så att en mindre del av deras fastighet, intill deras tomtmark, togs bort från reservatsförslaget. Kommunen har godtagit det eftersom området inte innehåller så höga naturvärden och markägaren kommer att sköta det som hagmark vilket ger en bra övergång till reservatet.
- * Några som rider i Lerdal vill fortsätta att kunna rida på stigar i reservatet. På grund av markskador kan kommunen inte godta det men är däremot positiv till att märka ut en ridväg från Lerdal upp till Ridled Siljan. Skötselplanen har ändrats med syfte att detta ska göras.
- * Två tomtägare intill reservatet har motsatt sig p-plats intill deras tomter och detta förslag har tagits bort då det är trångt på den aktuella platsen.
- * Boende i Lerdal, Lerdals-Hedlunds jordägande samfällighetsförening, Lerdals bystugeförening samt Rättviks hembygdsförening motsätter sig lövskog i Dalen. Efter diskussioner med avsändarna och ett möte för allmänheten har reservatsförslaget ändrats så att ytterligare riktad skötsel kommer att göras i den nedre delen av Dalen för att få det mer öppet och med bättre sikt. Utpekandet av en hagmark, som fanns i förslag till skötselplan, har tagits bort eftersom det troligen är svårt att få tag på djurhållare och målen kan uppnås med den riktade skötseln.

Lantmäteriet har satt ut nya fastighetsgränser. Fastighetsreglering pågår. För den kommunalt ägda marken i reservatet kommer två fastigheter att bildas, en för Lerdal och en för Gärdebyn.

Berget i reservatet har i folkmun flera namn. Äldre personer i Gärdebyn har angett att det gamla namnet för berget är "Ök Ols barjö". Vi har valt stavningen Hökolsberget samt ett sammansatt namn för reservatet där även den välkända Dalen ingår, Dalen-Hökolsberget.

Ärendet har beretts av samhällsbyggnadsförvaltningen. Avstämningar har gjorts i kommunens plangrupp.

Upplysningar

Andra föreskrifter som gäller för området

En del av barrskogen i delområde 2 är biotopskyddsområde. I det ännu gällande beslutet anges att åtgärder inte får vidtas som skadar naturmiljön. Exempel på vad detta är anges i beslutet och det stämmer väl överens med vad som är förbjudet i naturreservatet.

Enligt allmänna lokala ordningsföreskrifter för kommunen får inte ridning ske i iordningställda skid- och motionsspår.

Dispens från föreskrifter

Kommunen får meddela dispens från föreskrifterna om det finns särskilda skäl, enligt 7 kap 7 § miljöbalken.

Föreskrifterna har utformats så att förvaltaren kan ge tillstånd till mindre ingrepp såsom att ta ner träd direkt intill tomter mm. Genom detta har kommunen öppnat för att enkelt kunna hantera sådana önskemål samtidigt som en bedömning görs i varje fall om det strider mot reservatets syften.

Ersättningstalan

Sakägare har rätt till ersättning enligt 31 kap 4 § miljöbalken och förhandling om detta har slutförts med nästan alla sakägare. Om inte överenskommelse har träffats om ersättning måste sakägaren väcka talan hos miljödomstolen inom ett år från det att beslutet vunnit laga kraft för att inte förlora sin rätt till ersättning, enligt 31 kap 13 § miljöbalken.

Underrättelse om beslut

Underrättelse om beslut sker enligt förordning om områdesskydd enligt miljöbalken. Beslutet kungörs på det sätt som gäller för författningar i allmänhet. Beslutet sänds till markägarna och vissa myndigheter samt andra berörda.

Överklagan

Beslutet kan överklagas till Länsstyrelsen, se bilaga.

Bilagor

Bilaga 1: Beslutskarta

Bilaga 2: Skötselplan

Bilaga 3: Skötselplankarta

Hur man överklagar

Sändlista

(Sändlistan borttagen i webversionen)

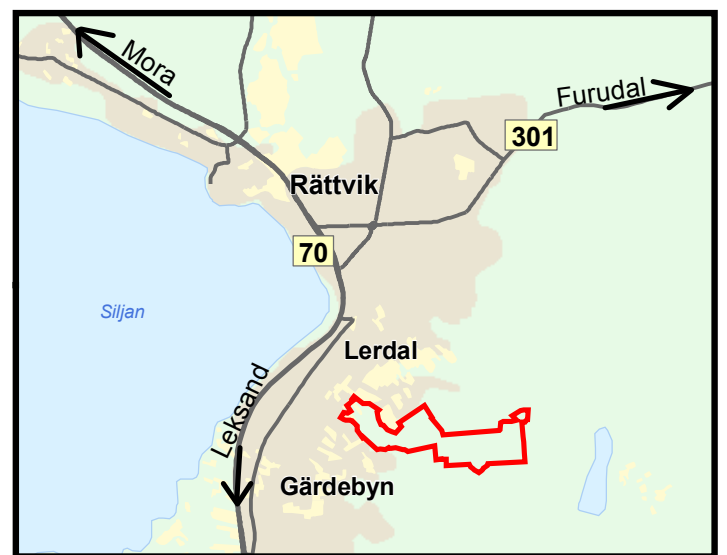
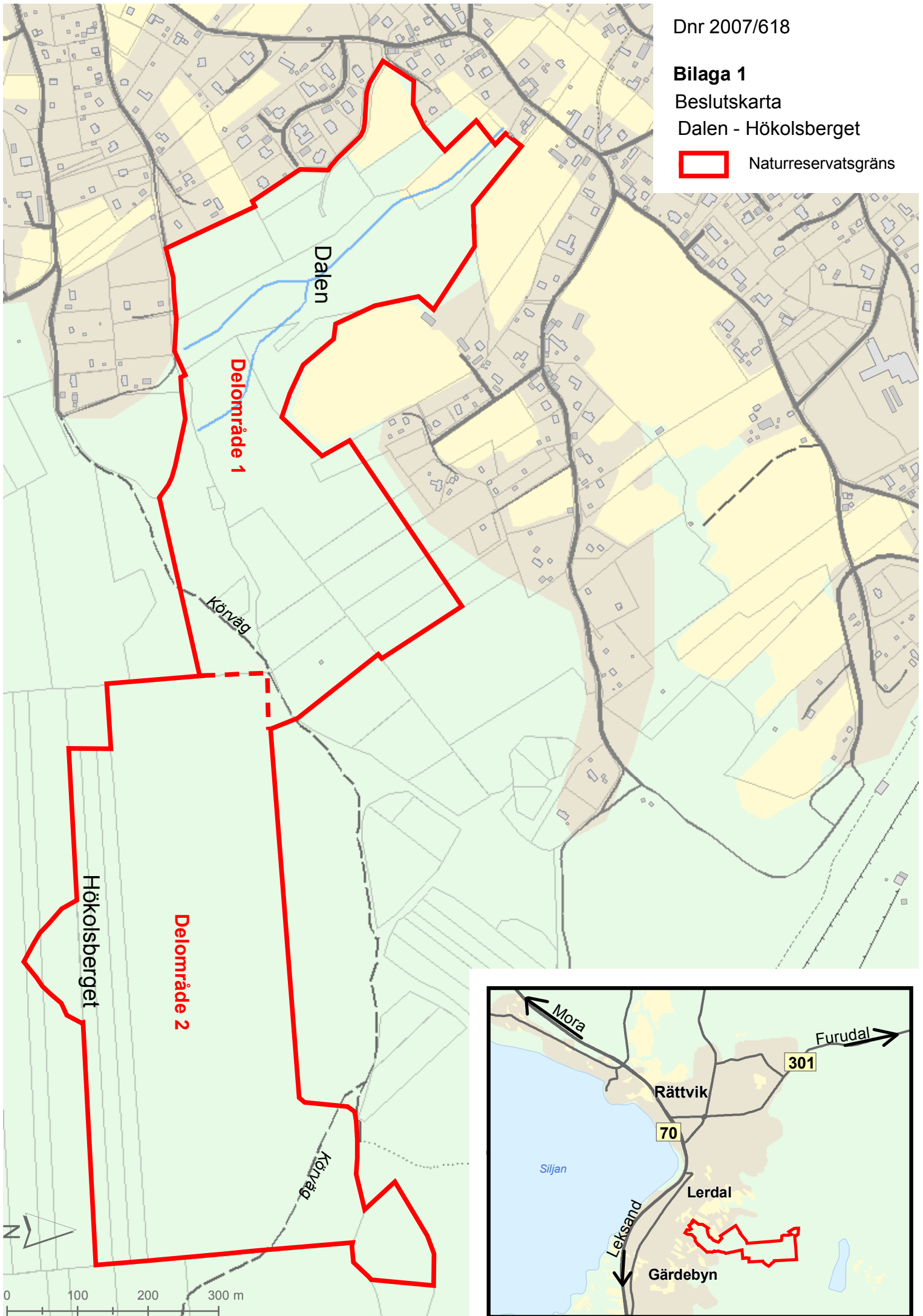
Bilaga 1

Beslutskarta

Dalen - Hökolsberget

Naturresevatsgräns

Skötselplan för Dalen-Hökolsberget

Beskrivning av naturreservatet

Naturvärden

Delområde 1-Lövskog 24 ha

Delområdet (enligt skötselplankarta, bilaga 3) består huvudsakligen av lövskog på en fuktig och bördig nordvästsluttning. Marken består av moränlera längst ner och morän högre upp. De dominerande trädslagen är björk, gråal, asp och sälg med inslag av rönn, hägg, lönn, tall och gran. Det finns grova aspar med bohål, äldre sälgar samt högstubbar, torrträd och asplågor. Skinnlav har hittats i området och är en indikatorart för skogsmark med höga naturvärden. Den växer främst på gammal asp i blandskogar. I den fuktiga skogsmiljön är markvegetationen frodig och örtrik. Området hyser en rik fågelfauna med t ex häckande spillkråka, stenknäck och rosenfink samt olika sångare, bl a grönsångare och härmsångare. Den djupt nedskurna bäckravinen ”Dalen” är källpåverkad och flera äldre vattentag finns intill bäcken.

Området utgör ett av de bästa exemplen på lövskog runt byarna i Rättvik. De forna inägorna har växt igen och bara i ringa omfattning nyttjats som vedskog, vilket annars är vanligt. Bäckravinen och lövskogen i öster är klassade som nyckelbiotoper. Variationen är stor inom området från helt öppna ytor närmast byn till mycket tät lövskog där graninslaget börjar bli stort.

Delområde 2-Barrskog 28 ha

Upp mot Hökolsberget övergår lövskogen i senvuxen, skiktad, gammal granskog med god tillgång på död ved. Marken består av morän med inslag av hållmark på höjderna. I de centrala delarna, som sedan tidigare är ett biotopskyddsområde, är åldern på träden cirka 180 år och de ovanliga svamparterna ullticka, rosenticka och rynkskinn har påträffats på gamla, grova granlågor. Dessa svampar indikerar barrnatureskogar med höga naturvärden. Tjäder, järpe, tretåig hackspett och spillkråka finns i området som är relativt kuperat med inslag av små våtmarker. Gran dominerar på de flesta skiftena, med inslag av främst tall och björk. Mindre avverkade ytor samt yngre skog förekommer också.

Historisk och nuvarande markanvändning

I delområde 1 finns flera gamla diken, odlingsrösen samt några ännu öppna f d åkrar vilket vittnar om att delar av området varit uppodlat. Lövskogen ligger nära byarna och har troligen till stor del nyttjats som åker, slåttermark och betesmark. Storskifteskartor från 1837 bekräftar detta. Flera av de ännu öppna ytorna var uppodlade under tiden för storskiftet. Man har tagit vatten från källorna intill bäcken och det finns, vad vi vet, tre äldre vattentag i området. Det är dock oklart om något vattenuttag ännu sker från brunnarna. Större delen av delområdet har tillhört markägare i Lerdal medan den sydöstra delen tillhört markägare från Gärdebyn. Det har funnits många olika skiften med olika markanvändningshistoria. Området har till stor del växt igen spontant. Ett skifte på gränsen mellan delområdena har dock planterats med tall. Visst veduttag har skett under senare år, i mindre omfattning.

Delområde 2 består av barrskog och har inga spår av odling. Genom reservatet går gamla vintervägar från Lerdal och Gärdebyn mot Hedsåsen. Det nordöstra hörnet består av våtmarker och intill dessa tät blandskog. Det verkar delvis uppgrävt sedan tidigare och en del av våtmarken vid utloppet är stensatt. Vi känner inte till anledning till detta. Hela delområdet samt anslutande marker i delområde 1 har tillhört Gärdebyn. Delområdet har till stor del varit skyddat som biotopskyddsområde sedan 2001. Kommunen har ägt delar i norr och inte gjort några åtgärder på senare tid. Två privata, smala skiften i söder avverkades 1996 och planterades sedan med tall.

Friluftsliv

Området är mycket välbesökt och genomkorsas av många stigar. På våren när vit-sipporna blommar och fågelsången är som intensivast är det många som besöker Dalen. Skolorna och mulleverksamheten förlägger utflykter dit. Det är också ett viktigt strövområde för närboende, året runt. Toppen på Hökolsberget är ett vandringsmål och ett naturligt rastställe och utsiktspunkt.

En stig genom området är märkt med vit markering och utgör en del av vandringsleden Tre Toppar. Ridled Siljan går genom området längs körvägen som korsar reservatet mellan delområdena. Viss ridning förekommer även längs stigarna och åstadkommer på blöta ställen stora markskador. Skidspåret Tolvåsspåret går genom området mellan de båda delområdena.

I den centrala delen av Dalen finns bord och bänkar utsatta på båda sidor om bäcken. Spänger finns på en kortare sträcka längs stigen upp mot Hökolsberget. Enklare informationsskyltar, foldrar och stigmarkeringar finns sedan tidigare men ska bytas ut när reservatet bildas.

Plandel

Syftet med naturreservatet

Syftet med naturreservatet är både att gynna friluftslivet och att skydda naturvärdena i området.

Naturreservatet ska utgöra en lugn och rofylld plats. Det ska vara lätt framkomligt längs stigar och finnas rastplatser på attraktiva ställen längs stigarna. Naturen ska vara varierad med lövskog, barrskog, öppna ytor och utsiktsplatser. Reservatet ska huvudsakligen vara till för besökare som kommer till fots, såväl enskilda besökare som grupper. Särskild hänsyn ska tas till barnens behov.

Delområde 1 består huvudsakligen av lövskog och ska bibehållas som lövskog. För att den inte ska övergå till granskog krävs att uppväxande gran tas bort. Närmast bymiljön ska reservatet skötas både med hänsyn till natur- och friluftslivsvärdena samt med hänsyn till närmaste bebyggelse och angränsande åkerbruk. En successiv övergång till granskogen på Hökolsberget ska eftersträvas.

Lövskogen ska vara varierad. Med det menar vi att träd- och buskskiktet ska vara artrikt, det ska finnas god tillgång på grova lövträd, hålträd samt grov död ved. Det ska finnas en variation av solbelysta och skuggiga partier. De ännu öppna ytorna bör fortsätta att hållas öppna, och även utökas till gamla åkergränser, för att få variation i området för besökaren och för naturvärdena. I den nedre delen av Dalen bör området vara mer öppet än längre upp i lövskogen och en riktad skötsel för att uppnå detta krävs. Denna del kan iordningställas som hagmark om det inte strider mot friluftslivsvärdena och om tillgången på lämpliga betesdjur kan säkras.

Delområde 2 består av en äldre naturskog där gran dominerar. Målet är att denna får utvecklas fritt och utgöra ett bra exempel på en grandominerad barnnaturskog. Hyggen och ungskog får skötas för att påskynda utvecklingen till naturskog.

Delområde 1: Lövskog

Mål

Varierad lövskog med god tillgång på äldre träd och död ved samt en blandning av solbelysta och skuggiga partier. Området runt Dalen ska skötas särskilt med tanke på att underlätta för friluftslivet och den nedre delen av Dalen ska vara mer öppen än lövskogen längre upp i slutningen.

Åtgärder

I samband med iordningställandet bör uppväxande gran avverkas. Äldre granar bör sparas. Om det är möjligt utan markskador ska granen transporteras bort. Mindre mängder avverkad gran kan lämnas kvar. Efter denna avverkning ska återkommande röjningar göras av uppkommande, mindre granar som kan lämnas kvar.

De planterade tallarna i området mellan lövskogen och granskogen ska avverkas, om möjligt i etapper för att förhindra stora slyuppslag och därmed en negativ upplevelse för besökaren. Naturligt uppväxta träd sparas. Målet i denna del är en successiv övergång mellan lövskog och granskog.

Öppna ytor i lövskogen, i första hand de som markerats på skötselplankartan, hålls öppna. Några av de öppna ytorna bör utökas till gamla odlingsgränser. Plöjning av åkrar kan bli aktuellt om det går att förena med friluftslivets behov och inte skadar naturvärdena.

För att få en mer öppen karaktär och bättre sikt i nedre delen av Dalen ska riktade avverknings- och röjningsinsatser göras. I samband med iordningställandet av reservatet ska rasttrade ytor på skötselplankartan gallras. Den östra delen av rasttrade ytor består huvudsakligen av tät björkskog med smala höga träd och undervegetation av rönn. Den västra delen består av ett lövbestånd med mycket asp. I båda dessa områden tas yngre träd bort i syfte att kvarvarande träd ska kunna utvecklas bättre och för att undvika självgallring vilket skulle ge en stor mängd "hängande" yngre träd. Befintlig klen död ved som hänger och påtagligt hindrar framkomlighet och sikt bör tas bort i nedre delen av Dalen.

Slyröjning ska ske i samband med gallringen och sedan efter behov, cirka vartannat år. Denna röjning görs för bättre sikt i området vilket är särskilt viktigt i den centrala delen där det finns bord och bänkar. Vid slyröjningen ska buskage sparas på valda platser för fågellivet. Urglesning ska ske längs åkerkanter för att underlätta brukandet av angränsande åkrar.

Norr om Lissåkersvägen där reservatet börjar finns ett område med ung, uppväxande lövskog. Denna får skötas intill vägen för att undvika att det blir en hög tät lövskogsvägg som hindrar utsikten.

Säkerhetsanordningar ska ses över vid de äldre vattentagen.

Delområde 2: Barrskog

Mål

Grandominerad barrnaturskog.

Åtgärder

Fri utveckling i den äldre naturskogen.

Riktade åtgärder kan krävas i yngre skog för att få skogen att snabbare utvecklas mot en varierad naturskog, t ex bör den tallplanterade ungskogen i söder gallras på tall för att hindra att den blir helt talldominerad.

Anordningar för friluftslivet

Mål

Besökare ska hitta till området med vägvisare.

Besökare ska hitta i området med hjälp av kartor, stigmarkeringar och vägvisare.

Stigarna ska vara lätt framkomliga.

Besökare ska få information genom skyltar och foldrar.

Det ska finnas rastplatser på attraktiva ställen.

Åtgärder

Tillgänglighet-vägar och parkeringsplatser

Reservatet kan nås av gående från flera håll genom de stigar som går in i området.

För bilburna är det lämpligt att iordningställa tre mindre parkeringsplatser för cirka 5 bilar vardera. Planerade lägen är där Wallenkampfvägen slutar och körvägen börjar, vid Werkmästergatan i korsningen med vägen mot Björstugan samt i nedre delen av Dalen i anslutning till Storåkersvägen eller Dyrsmesgatan. Behovet av större parkeringsplatser och bussparkering bedöms inte så stort. Det är också svårt att ordna i den småskaliga bymiljön och är för närvarande inte prioriterat.

Vägvisare till reservatet sätts upp i lämpliga vägkorsningar. Vid stigmorsningar i reservatet sätts vägvisare upp.

Stigar

Större stigar i reservatet markeras med färg på träd och stolpar och hålls framkomliga. Stigen vid Smigärdet ska kantas av träd och buskar för att få en gräns mot bebyggelsen. När lägre träd och buskar vuxit upp kan de höga avverkas. Sly röjs bort längs stigen.

Spänger behöver anläggas på våtare partier för att förhindra markslitage. För närvarande gäller det vissa sträckor i granskogen upp till Hökolsberget samt ett par sträckor i lövskogen där stigarna blivit bäckar på grund av hårt slitage på fuktig mark.

Information

Informationstavlor bör sättas upp på cirka fem olika platser enligt skötselplan-kartan. Mindre skyltar om olika naturvärden i området kan med fördel tas fram i ett samarbetsprojekt med skolan.

Rastplatser

Bord och bänkar finns på två ställen vid Dalen. En enkel bänk bör ställas upp vid utsiktsplatsen ovanför Täpphagen. Rastplatserna finns markerade på skötselplan-kartan.

Eldplats

En eldplats ställs i ordning på Hökolsbergets topp. Besökare informeras om att ta med egen ved.

Raststuga/lada

Stugan i östra delen av lövskogen underhålls och hålls öppen för allmänheten. Strax utanför reservatsgränsen vid Smigärdet finns en kommunägd lada som med fördel kan användas för reservatets behov.

Leder

Ridning och cykling får enligt reservatsföreskrifterna endast ske på därför marke-rade leder i reservatet. Ridled Siljan passerar reservatet på körvägen mellan delom-rådena. Denna körväg samt den del av körvägen som går genom reservatet i östra delen är lämpliga som ridleder då de bedöms tåla slitaget. I övrigt bör utpekandet av ridleder vara restriktivt eftersom marken är känslig för slitage. Ridleder bör inte sammanfalla med stigar för gående. En separat ridled bör markeras från Dyrsmeds-gatan längs åkerkanten upp till körvägen för att möjliggöra för ridande i Lerdal att ta sig upp till Ridled Siljan. Skyltar sätts upp om ridning förbjuden där stigar för gående går in i reservatet och skyltar med ridning påbjuden sätts upp där ridleder går in i reservatet. Om det uppkommer behov sätts motsvarande skyltar om cykling upp.

Skidspåret Tolvåsspåret och Ridled Siljan passerar reservatet. Reservatsförvaltaren svarar inte för underhåll av dessa leder.

Övrigt

Bränder

Uppkomna bränder ska släckas.

Dokumentation och uppföljning

En översyn av området ska ske årligen. Alla skötselåtgärder ska dokumenteras. En uppföljning av målen ska göras vart femte år som underlag för utvärdering av om syftet med reservatet uppnås. Särskilt viktigt är att referensgruppen deltar i utvärderingen av skötseln av nedre delen av Dalen.

Sammanfattning av skötselåtgärder

<u>Iordningställande</u>	<u>Tid</u>	<u>Kostnad ca kr</u>
Gränsmarkering	2010	8 000
Stigmarkering	2010	3 000
Rastplats/eldplats	2010	6 000
P-platser 3 st	2010	30 000
Vägvisare	2010	8 000
Avverkning av gran och tall	2010-2011	100 000
Röjning (åkerkanter, öppna ytor mm)	2010-2011	30 000
Spänger ca 50 meter	2010	20 000
<u>Infomtr</u>	<u>2010</u>	<u>55 000</u>
Summa		260 000

Iordningställandet ingår i ett Lokalt Naturvårdsprojekt och kostnaderna kommer enligt planeringen att täckas av statliga bidrag och egen arbetstid.

<u>Löpande driftskostnader</u>	<u>Intervall</u>	<u>Kostnad ca kr/år</u>
Underhåll (röjning, p-platser mm)	årligen	10 000
Röjning smågran	vart 5:e år	4 000
<u>Underhåll anläggningar</u>	<u>vart 10:e år</u>	<u>6 000</u>
Summa		20 000

Bilaga 3
Skötselplankarta
Dalen - Hökolsberget

- Informationsskylt
- Rastplats
- Eldplats
- Vattentag, äldre
- Våtmark
- Öppen yta
- Stig
- Ridled Siljan
- Tolvåsspåret
- Planterad tall
- Gallring och slyröjning
- Slyröjning

